

PRACE ORYGINALNE • ORIGINAL PAPERS

Zjawisko narkomanii na terenie miasta Zgorzelec. Badania własne

Drug addiction in Zgorzelec. Own study

IZABELA WRÓBLEWSKA^{1, 2, A, C-E, G}, HALINA GOGOL^{1, A-F}, LUCYNA SOCHOCKA^{2, G},
ANDRZEJ STECIWKO^{3, G}

¹ Instytut Pielęgniarstwa Karkonoskiej Państwowej Szkoły Wyższej w Jeleniej Górze
Kierownik: mgr Teresa Gola

² Instytut Pielęgniarstwa Państwowej Medycznej Wyższej Szkoły Zawodowej w Opolu
Kierownik: dr n. med. Lucyna Sochocka

³ Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa w Opolu
Rektor: prof. dr hab. med. Andrzej Steciwko

A – przygotowanie projektu badania, **B** – zbieranie danych, **C** – analiza statystyczna, **D** – interpretacja danych,
E – przygotowanie maszynopisu, **F** – opracowanie piśmiennictwa, **G** – pozyskanie funduszy

Streszczenie Wstęp. We współczesnym świecie problem narkomanii jest jedną z najpoważniejszych kwestii dotyczących młodych ludzi. Zagrożenie to dotyczy wszystkich grup społecznych bez względu na region, wiek, posiadane wykształcenie i status finansowy.

Cel badań. Zbadanie występowania zjawiska narkomanii na terenie miasta Zgorzelec.

Materiał i metody. Badania zostały przeprowadzone na podstawie autorskiej ankiety w lutym 2010 r. w Zgorzelcu wśród 46 osób uzależnionych od narkotyków.

Wyniki. W badaniach wzięło udział 46 osób, w tym 11 kobiet (24%) i 35 mężczyzn (76%), większość pochodziła z miasta (61%), miała wykształcenie podstawowe (39%), rentę z częściową zdolnością do pracy (56%), pochodziła z rodziny niepełnej (74%), były osobami samotnymi (89%), w rodzinie których występował alkoholizm (52%). Aż 87% ankietowanych uważała się za osoby uzależnione od narkotyków, w tym głównie od heroiny (100%). Znamienna większość (96%) podejmowała leczenie odwykowe i uważa narkomanie za chorobę (85%), z której nie można się wyleczyć (85%). Ankietowani największy kontakt mają z pielęgniarką i lekarzem z Poradni Uzależnień (100%), ze streetworkerami (96%) i terapeutami (65%).

Wnioski. 1. Badana populacja jest świadoma swojego uzależnienia i żałuje wyboru, jakiego wcześniej dokonała. 2. Większość ankietowanych osób uzależnionych leczy się w Poradni Uzależnień, podejmowali oni leczenie odwykowe i uważają narkomanie za chorobę. 3. Ankietowani najczęściej mają kontakt z pielęgniarką, lekarzem, streetworkerem i terapeutą.

Słowa kluczowe: narkotyki, uzależnienie, streetworking.

Summary Background. Nowadays drug addiction is one of the most important problems among youth. It threatens all social groups regardless of region, age, education and economic status.

Objectives. Aim of study was to gain some knowledge about drug addiction in Zgorzelec.

Material and methods. The interview basing on self-prepared questionnaire was performed on 46 drug addicts in February 2010 in Zgorzelec.

Results. 46 people were examined. There were 11 women (24%) and 35 men (76%). Most of them were living in the city (61%), had elementary education (39%), 56% were on pension with partial work ability. 74% were raised in partial family with alcohol problems (52%) and 89% were lonely. 87% consider themselves drug addicts. The great majority of them (96%) start with the anti-dope treatment but also 85% treated addiction as a disease and they also believed it is incurable. Respondents have contacts mainly with nurses and doctors from Addicts Counselling (100%) and streetworkers (96%) and therapists (65%).

Conclusions. 1. Observed population is aware of the addiction and regrets the choice it has made. 2. Most addicts are treated in the Addicts Counselling, they were treated several times and they know that drug addiction is a disease. 3. Respondents the most often meet nurse, doctor, streetworker or therapist.

Key words: drugs, addiction, streetworking.

Wstęp

W dzisiejszym świecie problem narkomanii jest jednym z najbardziej aktualnych, bolesnych i niepokojących, który dotyczy głównie ludzi młodych. Zagrożeniem tym dotknięte są prawie wszystkie grupy społeczne bez względu na region, wiek, posiadane wykształcenie i status materialny. Niezależnie od ogólnych skutków społecznych wzrasta liczba ofiar zdrowotnych i śmiertelnych narkomanii. Niepokojący jest również fakt, że obecnie znacznie obniżył się wiek inicjacji narkotykowej [1, 2]. Dla młodzieży narkotyki przynoszą określoną korzyść: odprężają, pozwalają zapomnieć o problemach, dodają pewności siebie, są łatwo dostępne i modne. Nowoczesne narkotyki są „atrakcyjne” w formie i działaniu: tabletki zamiast zastrzyku, środki pobudzające zamiast odurzającego, niestety niezależnie od formy podania uzależniają tak samo. Narkomania stanowi zagrożenie dla rozwoju i niezależności młodych ludzi, odziera życie z godności i pozbawia je sensu [3, 4].

Główny cel streetworkingu stanowi podejmowanie wszelkich możliwych działań w celu zminimalizowania konsekwencji przyjmowania narkotyków. Wiele form pracy socjalnej, występujących w zróżnicowanym stopniu nasilenia, dotyczy streetworkingu (pomoc indywidualna, praca w grupie, praca z uwzględnieniem elementów większej społeczności). Bardzo ważną rolę w codziennej pracy streetworkerów odgrywają poradnictwo indywidualne i opieka dla poszczególnych członków grupy docelowej. Ważna jest także praca z całymi grupami w celu zapobiegania dyskryminacji i wykluczeniu społecznemu [5].

Streetworking jest metodą pracy skierowaną zwłaszcza do grup marginalizowanych, które rzadko lub wcale nie korzystają z innych form pomocy. Nie wiedzą też, gdzie można uzyskać pomoc. Do tych grup należą m.in.: osoby zażywające narkotyki, osoby świadczące usługi seksualne (w tym młodzież/dzieci prostytutki), „dzieci ulicy”, młodzież z nieformalnych grup, subkultur, osoby bezdomne. Dla tych grup streetworking jest odpowiednią formą pomocy, ponieważ osoby te często nie mają zaufania do tradycyjnych instytucji [6].

Cel badań

Celem pracy było zbadanie występowania zjawiska narkomanii na terenie miasta Zgorzelec i odpowiedź na następujące pytania:

- 1) czy osoby uzależnione od narkotyków leczą się w Poradni Uzależnień?,
- 2) czy osoby uzależnione od narkotyków podejmowały leczenie odwykowe?,
- 3) czy osoby uzależnione od narkotyków uważają narkomanie za chorobę?,

- 4) czy osoby uzależnione od narkotyków sięgnęłyby po nie, gdyby miały obecną wiedzę?

Materiał i metody

Badania zostały przeprowadzone w lutym 2010 r. wśród 46 osób z dłuższym stażem uzależnionych od narkotyków. Miejscem przeprowadzenia badań był tzw. bajzel, czyli miejsce spotkań osób uzależnionych – dworzec PKP i PKS w Zgorzelcu. Zastosowano autorską ankietę anonimową, która pozwoliła badanym osobom na udzielenie szczerych i prawdziwych odpowiedzi. W kwestionariuszu znalazła się metryczka zawierająca wstęp, 18 pytań, informację dotyczącą przeprowadzanych badań i instrukcję, jak prawidłowo wypełnić kwestionariusz. Przed przystąpieniem do badań respondenci zostali poinformowani o celu badań i dobrowolnym w nich udziale.

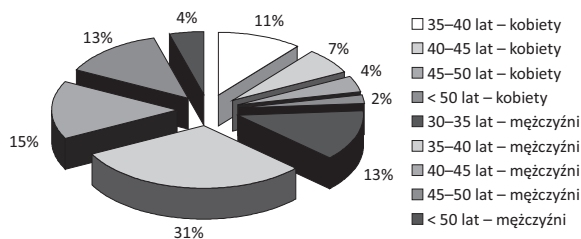
Wyniki

W badaniach wzięło udział 46 osób w zróżnicowanym wieku – od 30 do powyżej 50 lat. Badaną populację stanowiło 11 kobiet (24%) oraz 35 mężczyzn (76%) (ryc. 1). Wśród ankietowanych 28 (61%) osób pochodziło z miasta, natomiast 18 (39%) ze wsi. Wykształcenie respondentów jest zróżnicowane. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że 9 (20%) osób nie ukończyło szkoły podstawowej, 18 (39%) posiada wykształcenie podstawowe, zawodowo kształciło się 8 (17%) osób, a 10 (22%) ukończyło naukę na poziomie średnim, 1 (2%) osobie udało się uzyskać tytuł licencjacki, co upoważnia do stwierdzenia, że narkomanami są również osoby wykształcone. Niestety, żadna z ankietowanych nie posiada wykształcenia wyższego (ryc. 2).

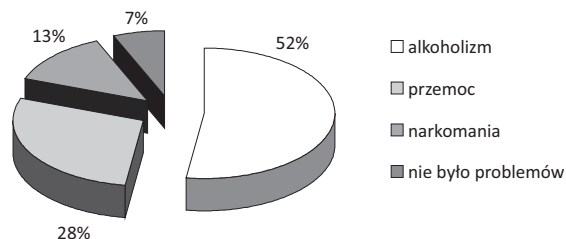
Ankietowani w większości są osobami posiadającymi rentę z częściową zdolnością do pracy – 26 (56%) osób, niektóre – 4 (9%) osoby posiadają rentę z całkowitą niezdolnością do pracy, a 15 (33%) wśród ankietowanych jest bezrobotnymi. W badanej populacji znalazła się tylko 1 (2%) osoba pracująca. Ze względu na wiek badanych nie było żadnej osoby uczącej się (ryc. 3).

W ramach badania analizowano strukturę rodzin, z jakich pochodzili ankietowani, i tak 34 (74%) osoby z badanej populacji pochodziły z rodziny niepełnej, natomiast 12 (26%) miało rodzinę pełną. Dodatkowo 41 (89%) osób wśród ankietowanych to osoby samotne, jedynie 3 (7%) posiadają pełną rodzinę, a 2 (4%) wychowują samotnie dzieci (ryc. 4). Wśród nich 35 (76%) osób ma 1 dziecko, 5 (11%) – 2–3 dzieci, tylko 6 (13%) respondentów nie ma dzieci.

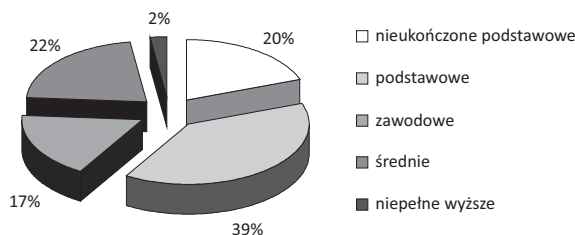
Na podstawie uzyskanych w trakcie badań wyników można wywnioskować, że jedną z przyczyn

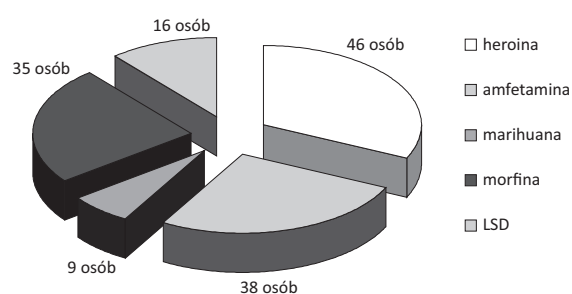
Rycina 1. Ankietywana grupa ze względu na wiek

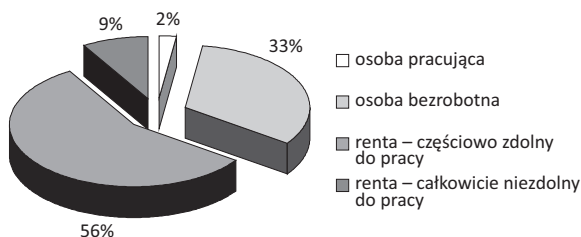
Rycina 5. Ankietywana grupa ze względu na rodzaj występujących problemów w rodzinie

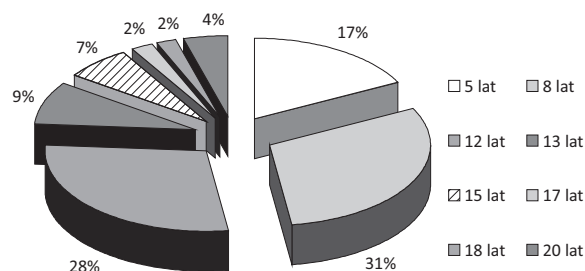
Rycina 2. Ankietywana grupa ze względu na wykształcenie

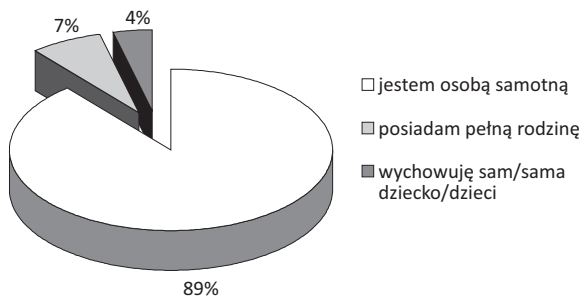
Rycina 6. Ankietywana grupa ze względu na rodzaje zażywanych narkotyków

Rycina 3. Ankietywana grupa ze względu na status zawodowy

Rycina 7. Ankietywana grupa ze względu na staż zażywania narkotyków

Rycina 4. Ankietywana grupa ze względu na obecność rodziny

uzależnienia od narkotyków stanowią problemy, jakie występowały w domu rodzinnym. U znaczącej statystycznie liczby ankietywanych osób (24 – 52%) występował alkoholizm, 13 (28%) osób przyznało się do przemocy w rodzinie, 6 (13%) do występowania narkomanii. Tylko 3 (7%) osoby deklarowały brak problemów w rodzinie (ryc. 5). Dodatkowo 28 (61%) osób odpowiedziało, że ich członkowie rodzin byli karani, natomiast 18 (39%) zaprzeczyło temu faktowi.

Analiza danych pozwala stwierdzić, że w opinii ankietywanych większość uważała się za osoby uzależnione od narkotyków (40 – 87%), tyl-

ko 4 (9%) osoby twierdziły, że nie są uzależnione, a 2 (4%) przyznały, że nie wiedzą, czy są uzależnione od narkotyków.

Fakty wskazują, że badana populacja to osoby uzależnione od heroiny – 46 (100%), 38 (83%) wśród nich zażywa również amfetaminę, 9 (20%) marihuanę, 35 (77%) morfinę, a 16 (35%) osób LSD (ryc. 6).

Badana populacja należy do osób z długim stażem uzależnienia: 2 (4%) osoby zażywają narkotyki od 20 lat, 1 (2%) osoba narkotyzuje się 17/18 lat, 3 (7%) osoby – 15 lat, 4 (9%) osoby – 13 lat, 13 (28%) osób jest już uzależnionych od 12 lat, 14 (31%) osób narkotyzuje się już 8 lat, a 8 (17%) osób – od 5 lat (ryc. 7). Na pytanie otwarte: „Dlaczego zażywasz narkotyki?” ankietywani w swych wypowiedziach najczęściej wymieniali odpowiedź: „bo nie mogę przestać” (28 osób – 62%), 11 (25%) napisało „żeby poczuć się lepiej”, 5 (11%) ankietywanych stwierdziło, że „ma ciężkie życie”, natomiast 1 (2%) osoba zażywa narkotyki „dla zabawy”.

Wśród 46 ankietywanych aż 44 (96%) osoby podejmowały leczenie odwykowe. Na pytanie, ile

razy podejmowane były próby, ankietowani wymienili od 5 do 15 razy. Jedynie 2 (4%) osoby nie podjęły nigdy leczenia. Badani leczą się głównie w Poradni Uzależnień (42 osoby – 91%), natomiast 4 (9%) nie leczą się wcale.

Wśród ankietowanych 24 (52%) osoby odczuwają potrzebę opieki, 18 (39%) uznało, że leczenie jest istotnym sposobem postępowania z osobami uzależnionymi, natomiast 4 (9%) osoby są za legalizacją narkotyków. Izolacja oraz karanie nie zostało wybrane przez ankietowanych.

Zdecydowana większość badanych (39 osób – 85%) uważa narkomanię za chorobę, 3 (6%) osoby twierdzą, że jest to kaprys, a 4 (9%) osoby są zdania, że to „fajne życie”.

Aż 39 (85%) ankietowanych uważa, iż z uzależnienia od narkotyków nie można się wyleczyć, 6 (13%) osób twierdzi, że tak nie jest, a 1 (2%) osoba nie miała zdania na ten temat. Pytanie 10 ankiety: „Gdzie według Ciebie osoba uzależniona od narkotyków może znaleźć pomoc?” było pytaniem otwartym, na które badani w dużej grupie odpowiedzieli, że w Poradni Uzależnień – 43 (94%) osoby, tylko 3 (6%) osoby stwierdziły, że „nigdzie”.

Z kolei na pytanie 11: „Czy są osoby, z którymi masz częsty kontakt ze względu na Twoje uzależnienie?” ankietowani odpowiedzieli zgodnie, że z pielęgniarką i lekarzem z Poradni Uzależnień (100% ankietowanych), 44 (96%) osoby wymienili również streetworkerów, a 30 (65%) terapeutów.

Na kolejne pytanie otwarte: „Co według Ciebie wpływa na zmniejszenie zakażeń HIV?” Ankietowani wymienili tylko dwie odpowiedzi: „wymiana starych igieł i strzykawek na nowe w Poradni Uzależnień” (33 osoby – 72%) i „wymiana starych igieł i strzykawek na nowe przez streetworkerów” (13 osób – 28%).

Ankietowani są pozytywnie nastawieni do streetworkerów, ponieważ aż 44 (96%) osoby udzieliły takiej odpowiedzi. Negatywny stosunek ma do nich tylko 1 (2%) osoba, również 1 (2%) nie ma zdania na ten temat.

Streetworkerzy zostali przez badanych uznani osobami godnymi zaufania (35 ankietowanych – 76%), 6 (13%) osób uważa, że tak nie jest, a 5 (11%) badanych nie ma zdania na ten temat.

25 (54%) ankietowanych uważa, że praca streetworkerów wpływa na zwiększenie świadomości zagrożeń związanych z zażywaniem narkotyków u osób uzależnionych, 5 (11%) osób zaprzecza temu stwierdzeniu, a aż 16 (35%) osób nie ma zdania na ten temat.

Większość z ankietowanych (44 osoby – 96%) odczuwa potrzebę spotkania ze streetworkerem, natomiast 2 (4%) osoby badanych nie potrzebują takich kontaktów.

Na ostatnie pytanie zawarte w ankiecie 44 (96%) osoby uzależnione odpowiedziały, że mając

drugą szansę nie zażywałyby jeszcze raz narkotyków, 1 (2%) osoba ponownie zdecydowałaby się na uzależnienie, również 1 (2%) osoba nie miała zdania na ten temat.

Dyskusja

Narkomania jest chorobą złożoną i skomplikowaną. Jej niebezpieczeństwo polega na uzależnieniu zarówno fizycznym, jak i psychicznym od przyjmowanych preparatów. Zjawisko to jest dużym problemem społecznym. Narkomani rzadko kiedy traktowani są jako osoby chore, które potrzebują leczenia [1, 2, 7].

Streetworking jest jedną z form pracy socjalnej, w której pracownik szuka kontaktu ze swymi potencjalnymi podopiecznymi w miejscach najczęściej przez nich odwiedzanych. Charakteryzuje się on w szczególności ideą bezpośredniego docierania do podopiecznych. Jest to także koncentracja polegająca na zapobieganiu szkodom związanym z używaniem narkotyków, bardziej niż na zapobieganiu używaniu narkotyków.

Praca streetworkera polega przede wszystkim na działaniach profilaktycznych i edukacyjnych. Jego zadaniem jest nawiązanie i zbudowanie w sposób ofensywny lub defensywny sieci kontaktów i więzi w obranym środowisku. O wyborze konkretnej strategii decyduje osobowość samego streetworkera, rodzaj powierzonego mu zadania, jego własna koncepcja pracy, a także cechy środowiska, z którym należy nawiązać kontakt. Streetworker, pragnąc zapewnić swym podopiecznym skuteczne i ukierunkowane możliwości pomocy, musi utrzymywać kontakty ze wszystkimi instytucjami, które mogą okazać się ważne z punktu widzenia jego grupy docelowej. Mogą to być np. Urzędy Spraw Socjalnych, Urzędy ds. Młodzieży czy też Urzędy Zdrowia, placówki oferujące noclegi, poradnie, tzw. domy kobiet, placówki terapeutyczne itp. Często streetworkerom do realizacji powierza się zadania robocze wskazane przez powołane do tego instytucje, a których treścią mogą być np. interwencje w sytuacjach kryzysowych związanych z nadużywaniem narkotyków, zapobieganie przestępstwom kryminalnym popełnianym z użyciem przemocy, reintegracja w społeczeństwie, prewencja w zakresie HIV/AIDS, profilaktyka zdrowotna itd. Streetworkerzy często jako pierwsi i jedyjni troszczą się o sprawy danego środowiska lub poszczególnych jego członków, zdobywając w ten sposób głębszą wiedzę o problemach swoich podopiecznych. Zrozumiałe jest, że to właśnie oni reprezentują ich interesy wobec opinii publicznej, a także instytucji i czynników odpowiedzialnych za politykę socjalną [6, 8].

Spółczesność wolna od nałogu jest utopią – zrozumienie tego faktu jest pierwszym krokiem na

długiej drodze radzenia sobie z problemem m.in. narkomanii. Redukcja szkód zapewnia szeroki dostęp do leczenia i opieki w odróżnieniu do oferty leczenia abstynencji, która jest odrzucana przez większość osób uzależnionych [9–11].

Wnioski

1. Badana populacja jest świadoma swojego uzależnienia i żałuje wyboru, jakiego wcześniej dokonała.
2. Większość ankietowanych osób uzależnionych od narkotyków leczy się w Poradni Uzależnień. Podejmowali oni leczenie odwykowe i uważają narkomanię za chorobę.

3. Ankietowani narkomani chcą, żeby się nimi opiekować i ich leczyć, mają świadomość złożoności procesu leczenia nałogu.
4. Główną przyczyną „brania” jest niemoc w zaprzestaniu narkotyzowania się, a więc utrata lepszego samopoczucia.
5. Ankietowani najczęściej mają kontakt z pielęgniarką, lekarzem, streetworkerem i terapeutą.
6. Według ankietowanych narkomanów na zmniejszenie zakażeń HIV wpływa wymiana igieł i strzykawek.
7. Respondenci pozytywnie nastawieni są do streetworkerów i uważają ich za osoby godne zaufania.
8. Respondenci zdają sobie sprawę, że narkotyki są powodem ich społecznego wykluczenia.

Piśmiennictwo

1. Cekiera C. *Psychoprofilaktyka uzależnień oraz terapia i resocjalizacja osób uzależnionych*. Lublin: PWN; 2004: 17–19.
2. Chruściel TK, Korósz Ł. *Narkomania w świetle polskiego prawa*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze; 2007: 56–72.
3. Dimoff T, Carper S. *Jak rozpoznać, czy dziecko sięga po narkotyki*. Warszawa: Elma Books; 2000: 19–35, 65–74.
4. Janukowicz M, Stankowski A, *Przegrane życie nastolatka*. Częstochowa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej; 2001: 79–101.
5. Dec J. Streetworking, czyli praca z dziećmi ulicy. *Psychol w Szkole* 2010; 4: 102–103.
6. Zajączkowski K. *Nikotyna, alkohol, narkotyki. Krótki poradnik psychologiczny*. Kraków: Rubikon; 2001: 40.
7. Górski S. *Uwaga rodzice narkomania*. Warszawa: PWN; 2005: 8.
8. Lipkowski O. *Resocjalizacja*. Warszawa: WSiP; 2007: 193–198.
9. Podgórecki A. *Zagadnienia patologii społecznej*. Warszawa: PWN; 2006: 371.
10. Chruściel TK, Korósz Ł. *Narkomania w świetle polskiego prawa*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze; 2008: 35.
11. Kotański M. *Ty zaraziłeś ich narkomanią*. Warszawa: PZWL; 2004: 11.

Adres do korespondencji:

Dr n. med. Izabela Wróblewska
Instytut Pielęgniarstwa
Karkonoska Państwowa Szkoła Wyższa w Jeleniej Górze
ul. Lwówecka 18
58-503 Jelenia Góra 5
Tel. 601 556-629
E-mail: iz.wroblewska@gmail.com

Praca wpłynęła do Redakcji: 30.03.2011 r.

Po recenzji: 4.04.2011 r.

Zaakceptowano do druku: 11.04.2011 r.